

SZEMLE

Curt Fleischhack—Ernst Rückert—Günter Reichardt: Grundriss der Bibliographie. Mitwirkung von Gottfried GÜNTHER, Werner DUX. Leipzig, 1957, Harrassowitz. VIII, 263. l. (Lehrbücher für den Nachwuchs an wissenschaftlichen Bibliotheken 2.)

Tankönyvszerű összefoglalás a bibliográfiai tudnivalókról — értve ezen a bibliográfia elméletét, módszereit, történetét, de a legfontosabb forrásait is — ritka jelenség, ami meglepő, noha a bibliográfia az egyetemeken folyó könyvtáros képzés egyik alapvető tárgya. MALCLÈS *Cours de bibliographie*-ja mellett ez a gondosan szerkesztett alapvetés is igen alkalmas arra, hogy az olvasó az egyetemen megkövetelt szaktudást önálló tanulmányozás alapján is elérje. Nem akarunk most és itt a két tankönyv összehasonlító elemzésébe bocsátkozni, csak futtában említünk meg annyit, hogy MALCLÈS oktató módszere mellett szól az, hogy a gyakorlatra is gondol, s az egyes fejezetek végére kérdéseket (néha kérdészetket és feleleteket) is illesztett, jelezve ezzel azt, hogy a bibliográfia oktatásának nem is az a legnagyobb problémája, hogy a hallgató emlékezőtehetségét teszi próbára, hanem a bibliográfiák felhasználásának módja, tehát a gyakorlat.

A nemzetközi bibliográfia forrásainak vannak kitűnő összefoglalásai, a bibliográfiai bibliográfiai (másodfokú bibliográfiai), köztük a modern tájékoztató apparátusnak két olyan hatalmas alkotása, mint a BESTERMANÉ és MALCLÈS *Sources du travail bibliographique*-ja. De a bibliográfia elméletét, módszereit, a tudományokkal és a tudományos munkával való kapcsolatait elemző hasonló rangú standard mű még kevés. (A bibliográfia történetét is csak rövid és kissé egyoldalúan nemzeti érdeklődésű összefoglalásban kaptuk meg eddig Georg SCHNEIDERTŐL és MALCLÈSTŐL.) A fogalmakat tisztázó elmélet s a maggyorsított bibliográfiának, a dokumentációnak a problémái eddig kizárólag a másodfokú bibliográfiai bevezet-

tésiben, az egyes fejezeteket megnyitó igen kurta elmefuttatásokban jelentkeztek. E munkák súlypontja a bibliográfiai felvonultatása, fő céljuk a bibliográfiai tömkelegében való kalauzolás — kiindulva abból, hogy a világ bibliográfiai feletti áttekintést adó másodfokú bibliográfia kulcs a világ tudományosságához. Ez ma már nem elég. A tudományos tájékoztatás problémái nem oldhatók meg egyszerű könyvismerettel, jelen esetben a bibliográfiai ismeretével. Egy tankönyvtől várni e hiány pótlását: a bibliográfiával, mint tudománnyal szemben támasztott igény feladása volna.

A *Grundriss*, amelyről most szólunk, lényegében szintén másodfokú bibliográfia — egybefoglalva az általános (nemzeti és nemzetközi) és szakbibliográfiákat — körültekintéssel és gondos válogatással csak annyit szorít bele az egyes bibliográfiai műfajokból és szakbibliográfiákból, segédkönyvekből, amennyit a hallgató emlékezőtehetsége elbírt. Ezt a címmennyiséget a szerkesztők kővér betűkkel szedték, de mert ez szükségszerűen kevesebb az *elég*-nél, a tudományos igény követelményének eleget téve, kurzívval szedették az ítéletük szerint kevésbé fontos bibliográfiai címeket.

Minden címük annotált, tömören összefoglalva hol 10—12 sorban, hol csak egy sorban a leglényegesebb elemző adatokat. A fejezeteket a *Grundriss*ben is rövid, általános tájékoztatások vezetik be.

A bibliográfiákról szóló általános tudnivalókat: a fogalom magyarázatát, a bibliográfia anyagát, terminológiáját, elnevezéseit, hasznát, helyét a tudományok között, a bibliográfiai készítő szervezetek munkáját, a bibliográfia formáit és műfajait, elrendezésük módszereit, szerkesztésüket, a dokumentáció jellemzését egy gondosan felépített tömör bevezetés tárgyalja. A bibliográfia német kitekintésű rövid története, ha sokkal marad is adósunk, arányosan illeszkedik bele az álta-

lános tudnivaló keretébe. Német olvasók, hallgatók részére készült tankönyvben nem meglepő, hogy a címanyag nagyobb részben német; francia vagy angol tankönyvben bizonyára hasonló arányt találunk. Hogy a magyar nemzeti bibliográfia forrásainak felsorolása is hiányosabb a kelleténél — noha BESTERMAN után okunk van ezen csodálkozni —, abban valószínűleg része van annak, hogy kapcsolataink a baráti országokkal sem épültek ki kielégítő módon.

KÓHALMI BÉLA

E. C. Pirani: Manuale del bibliotecario
2. riv., ampl. ed. Modena, 1955. 223 l.

A milánói Biblioteca Nazionale Braidense igazgatójának kézikönyve a közművelődési és iskolai könyvtárosi tanfolyamok résztvevői számára készült, és csak a legfontosabb elméleti és gyakorlati ismeretek tárgyalására szorítkozik, négy részre tagolva az anyagot. Az első rész, könyvtörténet címmel, a kéziratant, a könyv- és nyomdászat történetét, az ősnomtatvány- és kötésismeretét tartalmazza. A nyomdászat technikai alapismereteivel az első rész után, függelékben foglalkozik a szerző, de nem tér ki a sokszorosítás könyvtárban használatos fajtáira. A második rész a könyvtártörténetbe ad bevezetést, azután az olasz könyvtárügy történeti fejlődését, mai helyzetét és szervezetét, a nemzeti, állami, városi, községi és népkönyvtárak sajátos, nemegyszer — mint az állami és egyetemi könyvtárak esetében — összefonódó hálózatát ismerteti. Tekintve a kézikönyv rendeltetését, ebben a részben hasznos lett volna az egyetemi könyvtárak pusztá felsorolásán túl vázlatosan foglalkozni szervezetükkel is. Ugyanitt nem derül ki az a különbség, amely a két, kötelezpéldány joggal rendelkező központi nemzeti könyvtár (Róma és Firenze) és az öt nemzeti könyvtár (a milánói Brera, a velencei Marciana, a nápolyi III. Viktor Emánuel könyvtár, a torinói és palermói egyetemi könyvtár) funkciója között fennáll. Ezek a nemzeti könyvtárak ugyanis tájékoztató feladatokat látnak el.

A gyakorlati könyvtártannal a harmadik rész foglalkozik, viszonylag igen rövid terjedelemben. A nyilvános könyvtárak szervezeti, pénzügyi és olvasószolgálati kérdései után a feldolgozó munka egyes fázisait tárgyalja a szerző. A katalógusok fajtái közül csupán három kerül behatóbb ismertetésre, a szerzői, a tárgyi és a DEWEY-féle osztályozáson alapuló szakkatalógus. Különkatalógusokról és a modern katalógusokról (pl. a többdimenziósról) a könyv

éppen úgy nem tájékoztat, mint a különgyűjtemények kérdéseiről. Végül az utolsó részben a beszerzés szempontjaival és a bibliográfiákkal, valamint a tájékoztatás kézikönyveivel foglalkozik PIRANI, és szakok szerint felsorolja a legfontosabb munkákat. A kötet végén rövid DEWEY-féle táblázat is helyet kapott.

PIRANI kézikönyve az említett hiányosságoktól eltekintve, használható bevezetést nyújt a kezdő könyvtárosok számára. Érdemi megjegyzést csak a történeti rész és a gyakorlati könyvtártan arányával kapcsolatban teszünk. Az előbit, amely a kötetnek több mint egyharmada, és javarészt az olasz vonatkozásokat említi, rövidebbre kellett volna fogni, a gyakorlati könyvtártan javára. Az önálló továbbképzés szempontjából viszont helyes elgondolás volt, hogy az egyes fejezetek után bibliográfiát talál az érdeklődő. Említsük még meg, mint jellemző vonást, hogy szerzőnk több ízben is nyomatékkal szól a könyvtárak közművelődési és társadalmi funkciójáról.

HERNÁDY FERENC

Friedrich Adolf Ebert: Die Bildung des Bibliothekars. Leipzig, Steinacker u. Wagner 1820. Faksimile kiad. Leipzig, 1958, Harrassowitz,

Horst KUNZE, aki az új kiadás gondozását vállalta, elmondja utószavában, hogy a könyv 1820-i, 2. kiadását használta fel, mert ez teljesebben és tisztábban adja EBERT könyvtárosi nézetit és fejtegetéseit. Fr. A. EBERT (1791—1834) több német könyvtárban dolgozott: Lipcsében, Drezdában, Wolfenbüttelben és újból Drezdában. Érdekes képet ad a kb. 150 év előtti könyvtári viszonyokról és különösen a könyvtáros képzésről. Mai felfogásunkhoz képest igen nagy igényei vannak. Szerinte a könyvtárosnak a görög és latin nyelven kívül 4—5 nyugati nyelvet is kell tudnia. de hasznos számára valamely keleti (héber, perzsa, török) nyelv ismerete is. Kézírása szép, olvasható és gyors legyen. A beszerzett könyveket tartalmilag is ismernie kell. Fontos még az ősnomtatványok, fa- és rézmetszetek, papír-vízjelek, betűtípusok alapos ismerete. Behatóan kell tanulmányoznia a külföldi és belföldi katalógusokat, a régieket és újakat egyaránt. Hasznos még, ha a könyvkötéshez, a könyvkötés történetéhez is ért, és jó, ha az asztalosmesterségben sem teljesen járatlan. Így nem kell minden csekéllyel szakiparozhoz fordulnia.

Szóvateszi, hogy a különböző könyvtáraknak különböző elhelyezési rendszerük van. Előnyösnek tartaná, ha az összes:

könyvtárak egységes rendszer szerint osztanak be és helyeznek el a szekrényekben a könyveket, éspedig tartalmuk és nem formájuk szerint. Igen fontos dolog a szemében a raktárrendezés, mert az elméleti tudást csak a gyakorlattal lehet megfelelően kiegészíteni. Feltűnő, hogy az írásban lefektetett tervkészítést milyen fontosnak tartja, és ugyancsak írásban kívánja lefektetni az elvégzett munkát. Általában mindent írásban kíván rögzíteni, hogy az esetleges utódoknak ezzel is megkönnyítse a munka átvételét. Ebben az időben természetesen egy könyvtárat általában egyetlen ember kezel.

A könyvtáros úgy el van foglalva állandó és sokféle ágazó munkájával, hogy önálló tudományos kutatásra már nincs ideje. Tehát le kell mondania a hírnévről. A szürke, sok munkában felőrlődő, lelkiismeretes könyvtáros munkáját hivatásnak fogja fel.

SCHEIBER MÁRIA

Jean Bleton: Local et mobilier des bibliothèques publiques. Paris, 1958, Direction des Bibliothèques de France. 150, 21. 4 t. (Instructions sommaires pour l'organisation et le fonctionnement des bibliothèques publiques. IV.)

Jean BLETONnak a könyvtárak épületét és berendezésüket tárgyaló könyve a Franciaországi Könyvtárak Igazgatóságának *Általános útmutatás nyilvános könyvtárak szervezéséhez és működéséhez* című kiadványsorozatában jelent meg mint annak immár negyedik kötete. (A megelőzők a katalogizálásról, a könyvek és dokumentumok kezeléséről, a könyvek és dokumentumok megőrzéséről szólnak.) A szerényen fogalmazott cím mögött lassan egy több részre tagolt, igen alapos és részletes könyvtártudományi kézikönyv bontakozik ki, alapját a párizsi könyvtári igazgatóság technikai osztályán több mint tíz éve folyó anyaggyűjtés képezi, amely a francia és a nemzetközi irodalmat gyűjtötte össze a lehető legnagyobb teljességben. Ugyanakkor ma már arra a gazdag tapasztalatra is támaszkodnak ezek a kis kézikönyvek, amelyet az igazgatóság vezetésével és támogatásával szervezett, sőt sok esetben újonnan alapított nyilvános könyvtárak sora szolgáltatott.

Ennek a tervszerűen gyűjtött elméleti és tapasztalati anyagnak egyik legértékesebb részét éppen a könyvtárépítkezés terén elért eredmények jelentik. Julien CAIN, a párizsi nemzeti könyvtár főigazgatója — aki 12 év óta az egész francia könyvtárügyet irányító könyvtári igazgatóságot is vezeti — a nemzeti könyvtár

átalakításával kapcsolatban a harmincas években lefolyt nagyarányú építkezések folyamán valószínűleg meg könyvtárosok és építésszek között azt a könyvtártudományi irodalomban mindig hangoztatott együttműködést, amely egyedül lehet a minden funkcionális követelménynek megfelelő könyvtárépítkezés alapja. Julien CAIN és a könyvtári igazgatóság műszaki osztálya, amelynek élén ez idő szerint P. POINDRON áll, a könyvtárépítkezés körül szerzett tapasztalataikat röviddel a második világháború előtt, a párizsi vilákiállításán mutatták be első ízben.

Gyakorlatiasság, az adatok pontossága és valami jól értelmezett óvatosság jellemzi ezt a kis kézikönyvet, amely utóbbi főleg abban nyilvánul, hogy csak mérsékeltet veszi át a különösen tengerentúl elterjedt építkezési újításokat, csak akkor, ha azok alkalmazhatóságáról belső tapasztalatok alapján is meggyőződött. Így megtartja és előadásában is követi a könyvtár épületének az üzemi szükségletekből folyó hármastagolását. Az általános bevezető rész után — a könyvtár elhelyezése, telek, fekvés, fejlődési lehetőségek, technikai szükségletek — ezért először a nyilvános helyiségek (olvasótermek, katalógus, kiállítási helyiségek stb.), majd a hivatali berendezések, végül a raktárak elhelyezési, építési, berendezési kérdéseit adja elő. Mindenhol pontos, az egyes könyvtártípusokhoz is alkalmazkodó méreteket ad meg, minden egyes esetben szembeállítva a viszonylag költségesebb és kevésbé költségés megoldásokat. A számadatok közül a legfontosabbakat függelékben táblázatosan is összefoglalja, és ugyancsak függelékben közöl néhány, különböző rendeltetésű és méretű könyvtárépülethez alkalmazott típustervet.

Külön fejezetben ad tanácsot egyes különleges, de (valószínűleg nemcsak Franciaországban) előtérben álló építkezési és berendezési problémákhoz: városi fiókkönyvtárak, bibliobuszok, gyermekkönyvtárak, központi kölcsönkönyvtárak, végül nem könyvtári épületek adaptálása. Különösen az utóbbi fejezet tanulságos a mi számunkra is, hiszen eredetileg nem könyvtári rendeltetésű épületek átalakítása nálunk is napirenden van.¹

A könyvet a leghaszálhatóbb irodalom rövid összeállítása és jól kezelhető tárgymutató zárja le. A kötet végén található néhány (sajnos elég szűk marokkal mért) képes tábla érdekes tájékoztatást nyújt a legújabb francia közművelődési

¹ Vö. *Magy. Könyvszle.* 1958. 4. 307—325. l.

könyvtárépítkezésekről. Egyszerűségükben is monumentális, tetszetős, a követelményekhez néha meglepő leleményességgel alkalmazkodó megoldások jellemzik az újabb franciaországi könyvtárépítkezéseket.

DEZSÉNYI BÉLA

Hanns W. Eppelsheimer: Bibliographie der deutschen Literaturwissenschaft I. Bd. (1945—1953) Frankfurt a. M. 1957. 549 l. II. Bd. Bearbeitet von Clemens KÖRTELWESCH. (1954—1956) Frankfurt a. M. 1958. 405 l.

A német irodalomtudomány már több mint két évtizede nélkülözi a diszciplina igényeit figyelembevevő bibliográfiát. A *Jahresberichte über die wissenschaftlichen Erscheinungen der neueren deutschen Literatur* füzeteinek megszűnése óta (1935) csak J. KÖRNER *Bibliographisches Handbuch*ja (1949) és KOCH *Deutsches Literaturlexikon*jának újabb kiadása (1949—58) nyújtott az egész német irodalmat felölelő, terjedelemhez szabott, erősen válogatott tájékoztatót az újonnan megjelent művekről.

EPPELSHEIMER és munkájának folytatója, KÖRTELWESCH most a német kultúra alakulásában rendkívül érdekes és fontos szerepet vívő tizenegy év irodalmáról tájékoztatja az érdeklődőket. Gyűjtésük nemcsak anyagában, hanem annak elrendezésében is új a *Jahresberichte* pozitívista irodalomszemléletéből fakadó módszerrel szemben. A mai irodalomtudomány — állapítja meg EPPELSHEIMER — mássá vált, és így bibliográfiáját is másképp kell egybegyűjteni és csoportosítani. A két kötet messzemenően igyekszik figyelembe venni az irodalomtudomány számára nélkülözhetetlenné vált és a modern szépirodalmat sokszor jelentősen inspiráló tudományokat, a filozófiát, lélektan, szociológia, teológia publikációit. A XX. század írói — gondoljunk Thomas és Heinrich MANNRA, vagy a magyar BABITS Mihályra — az irodalomtudomány alakulásában is gyakran döntően hallatják szavukat, személyükben és tevékenységükben nemcsak szépírók, hanem stílusirányok apostolai, „iskolák” alapítói, ideológiai-politikai mozgalmak agitátorai is. Egy új irodalomtudományi bibliográfiának tehát ilyen és hasonló eszmei áramlatok küzdelmét is regisztrálnia kell.

A címek nagy mennyisége és a könnyű kezelhetőség követelménye természetesen korlátokat szabott az anyaggal szemben. Ezt a korlátozást azonban — éppen a fenti szempontok tudatában — nem lett volna szabad az NDK irodalmának nagyon

erős válogatásában, sőt részben teljes ignorálásában érvényesíteni. Rendkívül sajnálatosnak tartjuk, hogy ilyen neves tudós politikai elfogultságát a tudomány rovására is érvényesülni engedi.

A szerzők besorolása nem betűrendi, hanem időrendi sorrendben történik. A felhasznált folyóiratok, évkönyvek és gyűjteményes kiadványok jegyzéke után az irodalomelméleti és -történeti művek gazdag, sok és jól megválasztott alfejezetre tagolt csoportja következik, amely a köteteknek több mint egyötödét foglalja el. A középkor összefoglaló tárgyalása után századok szerint halad tovább, s így oldja meg a periodizáció kérdését. KÖRNER bibliográfiájában még nem mert rátérni erre az általa is helyesnek felismert útra, és tovább hordozta a hagyományos, gyakran semmitmondó korszakolás (*Bismarck kora, Vilmos kora*) ballasztját. Külön fejezetet kap GOETHE, GOETHE kortársai és a romantika, bár az utóbbi kettő nagyrészt fedi egymást. Ami azonban a romantika esetében érvényesül, azt másutt néha hiányoljuk: nem találjuk meg együtt a stílusirányok köré csoportosuló írók neveit s a rájuk vonatkozó irodalmat. Megkönnyíti viszont a tájékozódást, hogy a korszakok elején egyes jelentős, az irodalomtudományt sokat foglalkoztató írókat (Th. MANN, GEORGE, RILKE, KAFKA stb.) előre vesz.

A kötetek végére csatolt név- és tárgymutató főleg a második kötetben örvendően gazdag, szívesen vettük volna azonban a szépírók és az irodalomtörténészek, értekezők neveinek tipográfiai megkülönböztetését.

A munka módszerét és csoportosítását haszonnal tanulmányozhatnák bármely nemzet irodalomtudományi bibliográfiájának felgyűjtői. VIZKELETY ANDRÁS

Internationale Kinderbuch Ausstellung 1956/1957. Veranstalter von der Deutschen Staatsbibliothek in Verbindung mit der Pircheimer-Gesellschaft. Katalog. Berlin, 1957, Deutsche Staatsbibliothek. VII, 164, 3 l.

A gyermekirodalom kutatása mind pedagógiai, mind esztétikai vagy irodalomtörténeti szempontból új igény, mint ahogyan fiatal maga a modern értelemben vett gyermekirodalom is. Eppen ezért a tudományos könyvtárak hagyományos gyűjtési programjában a gyermekirodalom csak ritkán kap helyet. Még a pedagógiai szakkönyvtárak sem tekintik mindig feladatuknak a gyermekirodalom gyűjtését. A közművelődési könyvtárak pedig elsősorban gyermekolvasóik mindennapi hasz-

nálatára vásárolják a gyermekkönyveket, nem tekintik feladatuknak ezek tudományos célokra történő megőrzését. A kutatás számára tehát a gyermekirodalom meglehetősen nehezen hozzáférhető. A Deutsche Staatsbibliothek, felismerve az igényt, létrehozta a *Gyermek és Ifjúsági Könyvek Osztályát*, beillesztve ezt régi, történelmi jogú gyűjteményei sorába. A gyűjtemény gyarapodására jellemző, hogy már 1957 decemberében, tehát egy évvel a megnyitás után, állománya mintegy 13 000 kötetet tett ki. A könyvtár nem törekszik teljességre a gyűjtemény fejlesztésében. Célja, hogy lényeges hiányok nélkül gyűjtse össze a régi és új nemzetközi gyermekirodalom legfontosabb műveit, és a német gyermekirodalomnak minél teljesebb gyűjteményét hozza létre.

Alig néhány héttel a megnyitás után, 1956 decemberében méreteiben és tartalmában egyaránt jelentős gyermekkönyvkiállítással jelentkezett a gyűjtemény a nyilvánosság előtt. A kiállítás anyagának összeállításához és a kiállítás megrendezéséhez jelentős segítséget nyújtottak a német gyermekkönyv-kiadók, magán gyűjtők, a Pirckheimer-Társaság, továbbá a Bréma város kultúrszenátora által összegyűjtetett és a kiállítás céljára kölcsönadott modern nemzetközi gyermekkönyvgyűjtemény.

A katalógus a brémai gyűjteménytől és néhány magántulajdonban levő külön megjelölt könyvtől eltekintve, a gyűjtemény kezdeti állapotát tükrözi. Kétségtelen és szükségszerű hiányai ellenére máris néhány igen szép régi gyermekkönyvvel dicsekedhet, különösen a régi német gyermekirodalomból. (Pl. : Georg ROLLENHAGEN : *Froschmeuseler*ének 1595. évi magdeburgi kiadása. Joachim Heinrich CAMPE robinsonádjai és számos egyéb, Európa-szerte és Magyarországon is hosszú ideig nagy hatású „erkölcsnemesítő” művei, Christian Felix WEISSE : *Der Kinderfreund* c. gyermekhetilapja, amely a *Magyar Gyermekbarát*nak (1843. jan.—1844. dec.) volt példaképe. A különböző nemzetek klasszikus gyermekirodalmát főleg új kiadások képviselik. Meglehetősen hiányosan találhatók meg a gyűjteményben a mai nemzeti gyermekirodalmak is. Eltekintve azonban a hiányoktól, a katalógus mégis ízelítőt ad a régi és az új gyermekirodalomból. Sok, Magyarországon eddig még nem ismert szép gyermekkönyv létéről értesülhet belőle az érdeklődő.

Szerkezetében a katalógus követi a kiállítás tagolását. Fejezetei a következők : I. *A modern gyermekkönyv.* A) A brémai nemzetközi könyvgyűjtemény. B) Gyer-

mekkönyvek a világ minden tájáról. C) A Német Demokratikus Köztársaság gyermekkönyvkiadóinak könyvterméséből. II. *Régi gyermekkönyvek.* A) A modern gyermekkönyv úttörői. B) Régi és új kiadású halhatatlan gyermekkönyvek. C) Híres és kedvelt gyermekkönyvek első és egykorú kiadásai. Cím és névmutató zárja be a katalógust. Az I. fejezetben az országok szerinti természetes rendezési elvet követi a brémai gyűjtemény, amelyet mint vendéggyűjteményt, együtt kellett tartani. Ez megnehezíti a nemzetközi keresztmetszet áttekintését. Jellemző képet ad a katalógus a Német Demokratikus Köztársaság gyermekkönyv-kiadásáról is. Érdekes a különböző nemzeti gyermekirodalmakról szóló fejezet is, bár többnyire kevés és nem is mindig a legjellemzőbbet nyújtja. A magyar gyermekirodalmat pl. összesen hat könyv képviseli (GARAY János : *Az obsitos*, Bp. 1956. ; MÓRICZ Zsigmond : *A nehéz kétgarasos*, Bp. 1952. ; PESTI Gábor : *Az aranytojás és más mesék*, Bp. 1952. ; TERSÁNSZKY J. Jenő : *Misi Mókus kalandjai*, Bp. 1955. ; két németre fordított JÓKAI elbeszélés és NÉMETH Imre : *Óserdők mélyén* c. könyvének német kiadása.) E művekért egyenként nem is kell szégyenkeznünk. E hat könyv azonban mégsem képviselheti az egész magyar gyermekirodalmat. Illetékes szerveknek elő kellene segíteni, hogy a magyar gyermekirodalom megfelelő helyet kapjon ebben a nemzetközinek induló gyűjteményben.

A katalógus olvasása felveti még azt a gondolatot is, hogy vajon nem lehetne-e nálunk is létesíteni olyan, hasonlóképpen tudományos kutatás céljait szolgáló gyermekkönyv-gyűjteményt, amely teljesség igényével gyűjti a magyar és válogatva a legjellemzőbb és legfontosabb külföldi gyermekirodalmat. RÁ CZ ARANKA

Ja. Sz. Roginszkij : Russzkaja profszo jusznaja periodiceszkaja pecsat'. 1905—1917 gg. Bibliograficeszkij ukazatel', Moszkva, 1957, Bibl. im. Lenina. 68 l.

A szovjet sajtótörténeti és bibliográfiai irodalom ismét újabb kiadvánnyal gazdagodott : 1957-ben jelent meg a Lenin Könyvtár kiadásában, a nemrég elhunyt Ja. Sz. ROGINSZKIJ összeállításában a két forradalom között eltelt időszak (1905—1917. febr.) orosz szakszervezeti periodikáinak könyvészete.

E terület bibliográfiai feltárásának igénye már 1907-ben felmerült, sőt kísérletet is tettek megvalósítására. A *Bibliográfiai gyűjtemény. Irodalmi szemle a munkáskérdésről* című, Moszkvában megjelent

kiadvány első füzeté a *Szakszervezeti mozgalmakkal* foglalkozik, megjegyezve, hogy gyűjtött anyaga igen hiányos, és a regisztrált kiadványok legtöbbjét is csak közvetett források alapján ismerteti. A *Szakszervezeti sajtó* címmel, ugyancsak 1907-ben kiadott tanulmánygyűjtemény bevezetőjében A. V. SESZTAKOV szintén hiányosságként említi, hogy koráig egyetlen összeállítás sem vállalkozott a munkásmozgalmi periodikaanyag teljes feltárására.

Az igény tehát már korán jelentkezett, és, hogy végső megvalósítására mégis csak 50 évvel később került sor, annak oka a rövidebb-hosszabb életű, címüket gyakran változtató, illegálisan vagy legálisan megjelenő szakszervezeti sajtóorgánumok feldolgozásának, azonosításának, sőt többször felkutatásának nehézségeiben kereshető. E munka érdemi részét végezte el ROGINSZKIJ, a befejezésben azonban halála megakadályozta. Így a gyűjtött anyag egységbe szerkesztése és a részletes elemzést nyújtó bevezető tanulmány B. I. KOZLOVSKIJ nevéhez fűződik.

ROGINSZKIJ művének gyűjtőkörét a kifejezetten szakszervezeti orgánumokon túlmenően a mozgalommal bármilyen kapcsolatban levő hírlapokra és folyóiratokra is kiterjesztette. Nem regisztrálta azonban a magukat ugyan „szakszervezetinek” nevező, de valójában kapitalista célokot szolgáló sajtótermékeket. Az ily módon elhatárolt, ill. kibővített gyűjtési területről 210 folyóiratot és hírlapot tart számon, a viszonylagos teljesség igényével. Ennek zömét az Állami Lenin Könyvtár anyaga alapján állította össze, a hiányokat pedig a Szaltükov-Scsedrin Könyvtár és a Marxista Leninista Intézet gyűjteményéből egészítette ki.

Az anyag elrendezésében a szerkesztő a történelmi fejlődést tükröző kronológikus csoportosítást szakrendi felosztással kapcsolta egybe. Első fejezetként a szakszervezeti mozgalom általános kérdéseit tárgyaló periodikákat regisztrálja, ezután tér rá az egyes szakterületek orgánumainak részletezésére, a szakmák orosz betűrendjében. A csoportokon belül a folyóiratok és hírlapok indulási évét tekintve a rendezés alapjának.

A bibliográfia címleírási gyakorlata a Magyarországon érvényben levő címleírási szabványtól csak a nyomda jelölésének mellőzésében tér el. A címleírást követő annotáció nemcsak a folyóirat jellegéről, politikai irányvonaláról tájékoztat, hanem néhány fontosabb cikket cím szerint is idéz.

A szakrendi, ill. kronológikus beosztást három mutató egészíti ki: 1. a periodikák címének betűrendes mutatója, 2. időrendi

táblázat a folyóiratok indulásának és megszűnésének pontos dátumáról, 3. a kiadási helyek földrajzi mutatója. Hasznos lett volna az egyébként kiváló mutatórendszert a szerkesztők betűrendes regiszterével is bővíteni.

A bibliográfia a szovjet szakszervezetek fennállásának 50. évfordulójára készült. Jelentősége kettős: könyvészeti szempontból a retrospektív sajtóbibliográfia egy részterületének feldolgozását valósította meg, történelmi és politikai tekintetben pedig az orosz munkásmozgalmak dokumentumainak feltárásában játszik igen fontos szerepet. F. WENDELIN LÍDIA

Akadémija Nauk SzSzsZr. Insztitut Naucsnoj Informacii. Ukazatel' szokrascsennüh i polnüh nazvanij naucsnoj i tehnicseszkoj literaturü. Otvetstvennij redaktor P. I. NIKITIN. Moszkva, 1957, Izdatel'stvo Akademii Nauk SzSzsZr. 236, 4 l.

A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának tudományos tájékoztatási intézete által kiadott jegyzék az intézet által rendszeresen ismertetett (referált) külföldi folyóiratok és egyéb időszaki kiadványok (sorozatok, évkönyvek, jelentések stb.) címének szabályszerű és az intézet által rendszeresen alkalmazott rövidítést tartalmazza. Tudomásunk szerint az első általános (szakok szerint nem korlátozott) címrövidítésjegyzék a világon, s mint ilyen, könyvtárosok és dokumentalisták érdeklődésén kívül a szabványügy szakembereinek figyelmét is fel kell hogy keltse. A folyóiratcím-rövidítés a könyvtári és dokumentációs szabványosítás egyik legregébb idő óta előtérben álló, legjobban megművelt területe. Az 1954-ben kiadott ISO R4 számú nemzetközi ajánlás kiegészítéseképpen befejezéséhez közeledik az általános jelentésű szavak (generic names) messzebb menő rövidítésének nemzetközi szabályozása, és több nemzeti bizottság — elsősorban a francia és a magyar — ismételten sürgette a címrövidítések nemzeti és nemzetközi kódexének napirendre tűzését.¹

Az előttünk fekvő szovjet kiadványban egy ilyen kódex első megvalósítását láthatjuk. A szovjet akadémia tájékoztatási intézete úgyszólván az egész világ periodikus kiadványaira kiterjesztí gyűjteményét, s a jegyzék minden kiadványt felölel, amelyet az intézet referáló lapjaiba

¹ Paul POINDRON: *Code d'abréviation des titres de périodiques. Courrier de la Normalisation.* 1954. 116. sz. 177—181. 1. *L'abréviation des titres de périodiques.* Magy. Könyvszemle. 1957/3. 223—226. 1.

felvesz, akkor is (nagyon helyesen) ha a címét nem rövidítik vagy csak igen kis mértékben. Anyagát nyolc külön betűrendbe csoportosítja a kiadványok által használt írásjelek jellege szerint: orosz, latin, örmény, grúz, kínai és japán, arab, héber, szíami. A többnyelvű és többcímű folyóiratok minden nyelvüknek megfelelő abc-jegyzékben szerepelnek. Az intézet érdeklődési körének óriási kiterjedésére jellemző, hogy csak a nyomdába adás óta beállt pótlások regisztrálása a könyv végén több mint 40 lapot vett igénybe. A fellelt összes címek száma 12 250.

A betűrendes jegyzékeket a címekben leggyakrabban előforduló szavak állandó rövidítéseinek jegyzéke előzi meg.

A rövidítések elvi alapjait bevezetőben három oldalra terjedő szabályzat foglalja össze. A szabályzat nagyjából a nemzeti rövidítésszabványok megszokott rendjét követi, és hivatkozik is a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet által kiadott „nemzetközi rövidítési kódex”-re, tehát az *ISO R4* számú ajánlásra. Néhány eltérés: a címekben előforduló valamennyi angol szót nagy kezdőbetűvel kell írni, máskülönben csak a címkezdő szót, az intézmények és társulatok nevének első szavát és az országok nevet (az *ISO R4* minden nyelvre nézve a német helyesírást fogadja el: főnevet nagy, melléknévet kis kezdőbetűvel; az intézmények és társulatok nevének minden szavát nagy kezdőbetűvel). Legfeltűnőbb eltérés hogy a szöveget szabályzat megengedi az ún. apokope mellett a synkope használatát is a rövidítéseknel, tehát egyes szavaknál nemcsak a szó végső szótagját, ill. szótagjait szabad elhagyni, hanem a szó belsejéből is egyes részeket. *Pl. Engineers — Engrs., Publications — Pubs.* Altalában radikálisabb rövidítést alkalmaz gyakran előforduló szavaknál, amelyeknél — mint említettük — külön betűrendes jegyzéket is közöl. És ez a jegyzék nemcsak a nemzetközi tárgyalások folyamán „generic names” elnevezéssel szereplő csoportra terjed ki! Végül még radikálisabb, szíglákiig menő rövidítéseket használ a szovjet szövetséges köztársaságok nevével és az e nevekben képzett szóknál. Állásfoglalást — és szerintünk helyes állásfoglalást — jelent az is, hogy a különböző nyelveken másképpen hangzó, de ugyanazt jelentő szavaknál nem tesz különbséget a rövidítésekben. (*Revue, Review, Revista* — egyformán: *Rev.*) Mint tudjuk, az utóbbi kérdés is ismételten felmerült a szabványok nemzetközi tárgyalása közben.

És állásfoglalás — mégpedig szintén helyes állásfoglalás — maga a jegyzék ki-

adása is. A periodikus kiadványok címrövidítése a tudományos tájékoztató munka „energiagazdálkodásának” egyik eleme feltehetően. A rövidítések egységes és helyes megoldása pedig részletes, minden címre kiterjedő kódexbe foglalás nélkül lehetetlen. A szovjet akadémia tájékoztatási intézetének rövidítésjegyzéke a kiadandó nemzeti jegyzékek és a remélhetőleg egyszer megvalósuló nemzetközi kódex első, kiinduló példája lesz.

DEZSÉNYI BÉLA

Dragutin Kniewald: Joannes Conversini de Ravenna dubrováci notár 1384—1387. (Кпу. : Глас ССХХІХ, Нова серија 3, 1937. Одељенъ литературе и језика Српске академије наука. 39-160. I. 6 t.)

KNIEWALD professzor, akinek olyan sokat köszönhet a magyar kodikológiai kutatás, ebben a tanulmányában a korai humanizmus világába vezet. Kiindulópontja SABBADINI munkája (*Giovanni da Ravenna insigne figura d'umanista, da documenti inediti.* Como, 1924.), amely először állapította meg, hogy GIOVANNI DA RAVENNA néven a korábbi tudományos irodalom két különböző olasz humanista személyét és munkásságát keverte össze: az egyik PETRARCA írónoka, Joannes MALPAGHINI de Ravenna, a másik NAGY LAJOS kedves orvosának, CONVERSINO da Ravennának fia, Joannes CONVERSINI de Ravenna, olaszosan GIOVANNO DA RAVENNA. Ez az utóbbi Budán született 1343-ban, de már kisgyermek korában visszakerült atyja szülőhazájába, Itáliába, nagybátyjához, Tamáshoz. Élete ettől kezdve szorosan összefonódik a kibontakozó olasz humanizmus világával, amelynek PETRARCA mellett a XIV. században legkiemelkedőbb egyéniségévé válik. Nem kisebb tanítványai vannak mint Pier Paolo VERGERIO, GUARINO da Verona és VITTORINO de Feltré. 1384—1387-ig az akkor Magyarországhoz tartozó Ragusa notáriusa volt, 1408-ban halt meg Velenében.

GIOVANNI DA RAVENNA személye nemcsak a korai magyar humanizmus kutatásával kapcsolatban érdekelt minket, nem is csak emlékiratának magyar vonatkozású, főleg NAGY LAJOSRA vonatkozó, megkapóan érdekes részei fontosak a számunkra (kiadta KARDOS Tibor. *Egyet. Phil. Közl.* 1936.), hanem a középkori magyarországi könyvkultúra és könyvtártörténet szempontjából is megérdemli a figyelmet. GIOVANNI sokat beszél könyveiről, olvasmányairól, könyvtáráról, amely elég gazdag lehetett. Már fiatal korában igyekezett könyveket gyűjteni a maga számára, de

könyvtárának nagy gyarapodása 1375-ben következett be, mikor nagybátyjától háram láda könyvet kapott. Ezek a könyvek RÓBERT nápolyi király könyvtárából származtak. NAGY LAJOS ugyanis nápolyi hadjárata alkalmával lefoglalta RÓBERT király főként filozófiai, teológiai és orvostudományi művekből álló remek könyvtárát, és GIOVANNI atyjának, CONVERSINONAK ajándékozta, aki a könyveknek csak egy részét tudta magával vinni Magyarországra, másik része útközben elveszett, harmadik csoportját pedig megőrzés céljából átadta bátyjának, Tamásnak.

Hogy CONVERSINO könyveivel 1350-ben bekövetkezett halálakor mi történt, nem tudjuk. KNEWALD föltételezi, hogy Magyarországon maradtak és alapjává lettek a későbbi Corvina-könyvtárnak. Ilyen, RÓBERT király, illetőleg CONVERSINO könyvtárából való könyv lehetett KNEWALD szerint a Konstantinápolyból hazakerült és most a budapesti Egyetemi Könyvtárban őrzött, gazdagon illusztrált orvosi könyv, az *Albucasis-kódex* és esetleg a hasonló sorsú *Dante-kódex*.

Ami GIOVANNI DA RAVENNA könyvtárát és azon belül a RÓBERT királyi könyvei közül az ő birtokába került kódexeket illeti, azokról közelebbit keveset tudunk, mert könyveiről inkább csak általánosságban beszél. Szerzők szerint mindössze ARATUST, PLAUTUST, ARCHITRENIUST és CLAUDIANUST említi, mert egy alkalommal mint kölcsönadott könyveit kéri vissza ezeket. De természetesen azt nem tudjuk, hogy ezek könyvtárának milyen eredetű részéből valók voltak, tehát RÓBERT király kódexei-e vagy sem. KNEWALD egyébként a fentiekkel kapcsolatban helyreigazítja TIRABOSCHINAK azt a tévedését, mintha RÓBERT király könyvtárát VIII. KÁROLY francia király vitte volna el Nápolyból, s úgy kerültek volna Párizsba. A valóságban a könyvek, amelyeket VIII. KÁROLY hurcolt el, jóval későbbi gyűjteményből, MÁTYÁS felesége, BEATRIX atyjának, tehát az aragoniai háznak könyvtárából származtak.

KNEWALD munkájában ezek az itt említett könyvtártörténeti részek természetesen csak kis részt tesznek ki, egy fejezetet (*Knjiznica*. 144–149. l.). Munkájának legnagyobb része GIOVANNI DA RAVENNA műveinek pontos összeállítására, kronológiájuknak megállapítására, a zágrábi Akadémiai Könyvtárban őrzött leveleskönyv részletes ismertetése címzetten szentelt és a humanistákkal való kapcsolatok fejtegetése. Ezeknek a részeknek ismertetése azonban már túlmenne célunkon.

CSAPODI CSABA

Egyetemes Tizedes Osztályozás. A nemzetközi táblázatok hivatalos magyar kiadása. Az Orsz. Osztályozó Bizottság közreműködésével szerk. VEREDY Gyula. Bp. 1958, Bibliotheca. 504 lap. (Az Orsz. Széchényi Kvt. Kiadványai 40.)

Amikor a könyvet a kezembe vettem, annak a kisdiaáknak az emlékei ébredtek bennem újra, aki a 30-as évek elején a *Fővárosi Könyvtár Útmutatójából* ismerkedett meg a tizedes osztályozással és lett lelkes híve. Az út azóta hosszú és viszontagságos volt, de számos nehézség leküzdése után előttünk áll az ETO nyomtatott hivatalos kiadása.

Olvasólélektani szempontból nagy a jelentősége annak, hogy *nyomtatott* művel állunk szemben. Most nem arra gondolok, hogy a nehézkes, nagyalakú és többkötetes sokszorosított kiadványnál sokkal kezelhetőbb és minden szempontból alkalmasabb az új kiadás. Ezt a körülményt emlegetni, azt hiszem, felesleges. Olvasólélektani jelentősége azonban talán nem ennyire kézenfekvő.

A fehér hollónál is ritkábbak azok a tudományos kutatóintézeti könyvtárak, helyesebben a vezetésükkel megbízott fiatal kutatók, akik ETO rendszerű szakkatalógust akarnának felállítani. Nem vitás, hogy mi könyvtárosok magunk is hibásak vagyunk abban, hogy a köztudatban az ETO-ról kedvezőtlen vélemény alakult ki. Amikor a rendszer nyilvánvaló hibáira a szaksajtóban, ankétokon és egyébütt erélyesen rámutattunk, elfelejtettük hangsúlyozni, hogy jobb híján még mindig használhatóbb, mint az egyéni kezdeményezésre hevenyészetten felállított rendszer. Az ETO kétségtelen előnye hogy megvan, használata világszerte általános, s egy nemzetközi kollektíva évtizedes tapasztalatainak és erőfeszítéseinek eredménye.

Ezeket a tapasztalataimat gyakran próbáltam a hosszú viták során érvényesíteni és azt láttam, hogy már a német kiadás bemutatása is segített az ETO javára billenteni a mérleget. Ezt már „komolyabban” lehetett venni. A magyar nyomtatott kiadás megjelenése óta az egyik orvosi kutatóintézet már közölte, hogy az új kiadás alapján valóban lehet is szakkatalógust felállítani, s az intézet ezt a megoldást választotta...

A fentiekben már, azt hiszem, önkéntelenül felmerült az a lényeges kérdés: jogosult-e az ETO óriási munkával, tekintélyes költséggel készült új kiadása, amikor filozófiai és ideológiai tekintetben hibás felfogást tükröz.

Hogy mit jelent egy olyan könyvtári osztályozó rendszer felállítása, amely a

filozófiai tudományosztályozás és a marxista világnézet alapján áll, azt mindenki tudja, aki a szaksajtóból nyomon követi a szovjet könyvtári osztályozórendszer kidolgozásának menetét. Komoly nehézséget jelent a filozófiai osztályozás átalakítása könyvtári célokra. Mint ismeretes, a filozófiai osztályozás a tudományokat, — hogy összefüggéseiket és kölcsönhatásaikat helyesen mutassa be, — háromdimenziós térben vagy jobb esetben egy gömb felületén, esetleg kör alakjában ábrázolja. Ezzel szemben a könyvtári osztályozás csak egydimenziós, lineáris és ráadásul iránya megfordíthatatlan. E nehézség leküzdésére több eredeti megoldás született.

Ez egyúttal válasz is az előbb felvetett kérdésre: az ETO új kiadására feltétlenül szükség volt. Ezzel szemben a könyvtári osztályozásait pedig a gyakorlatban eddig is jól bevált ТРОПОВСКИ-ФЕЛЕ módosítások és a „felkiáltójeles” jelzetek megnyugtató módon oldják meg.

Az új kiadás kishíja másfélszer annyi számszámot, ill. fogalmat tartalmaz, mint elődje. Igen tanulságos, vizsgálat tárgyává tenni: mivel, milyen területen bővült a táblázat.

Bővebbek elsősorban a magyarázó részek, több példát találunk, és jelentősen megsaporodott az utalók száma. A két elsőnek inkább pedagógiai jelentősége van: nagyjából minden szakozó egyszer okul belőle, — az utalások jelentősége óriási és minden esetben megismétlődően tesznek igen jó szolgálásokat.

Bővebb a táblázat, mert az egyes számszámok jelentésének megadásakor további szinonimákat használ. Pl. a régi *Akkumuláció. Újratermelés* után még a *Tőkekepződés. Tőkefelhalmozás* jelentést is olvashatjuk.

Ha pedig a bővített területeket nézzük, megállapítható, hogy a bővítés a tényleges igénynek megfelelően a természettudomány és a technika területén jelentkezik. Igen jelentős mértékben változott, ill. bővült a magfizika, a vegytan, a biológia. Tetemes a bővülés a kombinatörükében, a geodéziában, a technika és az iparok egyes szakjaiban, ezek közül is kiemelkedik a kohászat és a textilipar, valamint a mezőgazdaság területén.

A bővítések tehát a valóban jelentősen fejlődő területek tervszerű és szerencsés továbbfejlesztését mutatják. A társadalomtudományok területén kisebb mérvű ugyan a bővülés, bár itt is a statisztika, a közgazdaságtudományok és termelés, a nemzetközi és közjog, valamint a közigazgatás szakok komoly bővülése figyelhető meg.

A való élet követelményei mutatták tehát az új kiadás átdolgozóinak számára az utat. Az a tény, hogy az előtérben új életformánk követelményei állanak, — azoknak mind természettudományi-technikai, mind pedig társadalomtudományi vonatkozásában — kellőképpen indokolják a félreérthetetlenül felismerhető, tervszerű bővítéseket.

Ugyanilyen tervszerűek a bővítés módszertani elvei is. Rövidített kiadás esetén, — éppúgy mint a minimális szókincessel operáló mesterséges nyelveknél, — a hiányzó fogalmat körülírással fejezzük ki.

Ezzel természetesen nem akarom azt mondani, hogy a lényeges és eleven fogalmak jelzetei nincsenek meg! Csak néhány példa: *Hilbert-tér, Topokémia, Minőségi termelés, Önkiszolgálás* stb., valamennyi végleges jelzetet kap, körülírásra nincsen szükség. Végletekig víve azonban azt a követelményt, hogy minden fontos fogalomnak száma legyen, a teljes kiadás valamennyi számát követelhetnénk. (És még mindig maradna szép számmal „körülírandó” fogalom.)

Rövidített kiadás esetén jelentősen könnyebb ez a kényszerű körülírás, ha az elvi fejezetek (541, 581, 591, 631 stb.) bővebbek. A jelen kiadásban valóban ezt figyelhetjük meg.

A másik jelentős könnyebbség, ha részletesen bontott korlátoltan közös alosztások állanak rendelkezésre. (Így pl. 54, 611, 62, 65, 66, 67 stb.)

Ugyancsak helyes az az elv, amely a főszámokat ott bontja tovább, ahol azok igen bő és viszonylag heterogén tartalmúak. Ez a törekvés az egész technika szakban szemléletesen érvényesül.

Szerencsés módszertani elvnek bizonyul a teljes kiadás jelentéseinek már hagyományként jelentkező értelmező fordítása, mivel a szószertinti fordítás eltakarná a fogalmat. Ha *Önkéntes munkaszolgálatnak* fordítom a *Freiwilliger Arbeitsdienst* kifejezést, a fordítás nem hibás ugyan, de a fogalom tipikusan német, sőt a hitleri nemzeti szocializmus szótárából való, — s mint ilyen használhatatlan. Az átértelmezés *Társadalmi munka* azonban nyomban feltárja a fogalom mai tartalmát.

Ilyesféle természetű a változás a földrajzi segéd táblázatban az indiai és délkelet-ázsiai stb. számok új jelentéseinek megadása. (Talán korrekcióra közben be lehetett volna iktatni Ghana és az EAK számát is.) Ugyancsak reális követelményeknek felel meg a magyarországi földrajzi számok értelmezésében a régebbi jelentések beiktatása. (Pl. *Győr—Moson—Pozsony* vagy *Abauj-Torna* stb.)

Források tekintetében is körültekintő módszeresség figyelhető meg. A bővítés alapja természetesen a teljes kiadás, annak is újabb, átdolgozott kötetei. De figyelemmel kísérték az átdolgozók a PE-jegyzékek módosításait és új számait: ezek közül is válogattak. Természetesnek találjuk, hogy a magyar OOB döntései szintén helyet kaptak az új kiadásban.

Felvetődik az a kérdés, hogy ilyen gondos és módszeres átdolgozás után maradtak-e szűk szakok, vannak-e kifogások. Nem hiszem, hogy objektív szemlélő komoly hiányokra tudna rámutatni. Így hát csak néhány apróságot említek.

Szűknek látszik az árva 416 *Verstan* szak. A részletes és bővített 8.0 *Irodalom-elmélet* szak számai, ahol a legújabbak (8.081, 8.083) is szerepelnek, ezt a bővítést szinte megkívnánk. Ugyancsak hasznos lett volna a 291 *Általános és összehasonlító vallástudomány* egy további jegyre való bontása. Indoka ugyanaz lehetne mint az 541, 581 vagy 591-é: módot adna a mitológia, a kultuszok, mágikus cselekmények, személyek stb. pontosabb meghatározására.

Hasonlóképp a pontosabb szakozás előmozdítására be lehetett volna iktatni a 930.8(=) *Egyes fajok története* számot, hiszen a bontott 940, a közép; új- és legújabbkori történelem összefoglaló számának új felvétele kellő indoklás volna.

S ha éppen a történelemről tartunk, megemlíteném, hogy a földrajzi tábla és a történelem szak között ellenmondás van. Ugyanis a (31) *Ókori Kína* szám feljogosítana a 931 *Ókori Kína története* szám alkotására ez azonban az *Ókori történelem általában* fogalom számára van fenntartva. Ezt oldotta fel egy régebbi módosítás, amely az ókori Kína számát (315)-re tette.

Az új kiadás jelentősége más szempontból nézve is kidomborodik. Jól megállja a helyét, ha más rövidített kiadásokkal vetjük egybe. A tizenkét különböző nyelven megjelent és a FID kiadványok közé sorolt kiadás közül a német és az angol táblával hasonlítom össze.

	szakszám	fogalom az indexben
magyar	..... 16—17 ezer	23—24 ezer
német	..... 8—9 ezer	10—11 ezer
angol	..... 11—12 ezer	2—3 ezer

Mind szakszámok, mind pedig a mutatóban feltüntetett fogalmak tekintetében a magyar tábla gazdagabb. Tanulságos a mutató tételeinek és a szakszámok számának összevetése is. Az angol tábla csak a

legfontosabb fogalmakat vetíti ki, ennek megfelelően *Short Relative Index*nek nevezi mutatóját. Megoldását nem helyeselhetjük. Ha ugyanis a szakozó az index használatára kényszerül, ez azért történik, mert az egy szakszám fogalmát az adott területen csak igen tág határok között tudja lokalizálni. Hosszas böngészés helyett szokás felütni a mutatót: tehát, minden fogalom, sőt minél több szinonima feltüntetésének itt éppoly szerepe van, mint a szakszám mellett az utalónak. A német rövidített tábla — amely azóta már harmadik kiadását is megérte, — igen részletes indexet készített már az első kiadáshoz is. Akkor, 1941-ben, a teljes kiadásnak nem volt még mutatója, s ennek megjelenéséig a rövidített mutató volt hivatva pótolni. A német indexben a fogalmak (szinonimák) száma egy ötödrészel több, mint a szakszámoké, a magyaré pedig 40%-nál is több. Ez kétségtelenül a már említett szinonima-bővítés következménye is, de használhatóságának előnyére szolgál, kivált ha mint szokás, szakszótárnak is felhasználjuk.

Ami az egyes szakok százalékarányát illeti, az eltérések nem mutatnak szembetűnő aránytalanságokat, táblázatos kimutatásuk felesleges. Arra azonban érdekes rámutatni, hogy az a három szak, ahova a számok mintegy háromnegyed része tartozik (3, 5, 6) arányaiban hogyan alakul. Mind a 3-as, mind a 5-ös szak 16—20% között, a 6-os pedig 45% körül szokott mozogni. Érdekes megfigyelni, hogy a társadalomtudományok területén a legtöbb számot (19,6%) az angol, a természettudományoknál (20,1%) a német, a technika területén (52,8%) pedig a magyar kiadás sorol fel. Mindenestre szeretném, ha az 5-ösben is a miénk volna az első, de tény, hogy ezek az arányok a szükségleteinknek megfelelő átdolgozási elvek egyenes következményei.

Ha a főszakokon belüli arányokat vizsgáljuk, akkor kitűnik, hogy az orvostudomány több mint kétszerese, a mezőgazdaság másfélszerese a két másik tábla átlagának. Sőt még a közgazdaságtudományok és a termelés területe is bontottabb a magyarban, mint az angolban vagy németben, ahol viszont a szociológia, ill. a jog részletesebb.

A külföldi táblákkal való egybevetés alapján is ugyanarra az eredményre jutunk a célkitűzések és a módszeres eljárás tekintetében, mint fentebb, a régi és az új magyar tábla összehasonlítása során.

A kiadás külső megjelenéséről, s ennek olvasólélektani szerepéről már említettem. De előnyös a nemzetközileg meg-

szokott A/4 formátum helyett a B/5, mert a kisebb alak miatt sem lett a kötet túl vastag.

Tipográfiája, tördelése jó. A betűfokozatok következetes alkalmazása a sokszorosított tábla sok következetlenségét igazította helyre.

Kár, hogy a kolofonból a nyomdai átfutás ideje nem derül ki, noha ez a könyvtáros köztudatban mint szokatlanul hosszú idő él. Bizonyára voltak objektív okai is, hiszen a sajtóhiba úgy szólván hiányzik belőle, ami a kiadvány feladatát tekintve kapitális jelentőségű. Mégis távolinak tűnik a lezárás időpontja (1955. július 1.). Ez azonban nem a szerkesztők hibája, kellőképpen tanúskodnak róla azok a terjedelmes szakok (pl. magfizika), ill. szákszámok, amelyek nemzetközi használatban csak jóval a lezárás időpontja után léptek érvénybe.

Van azonban a kolofonban egy másik adat, ami elgondolkotató: a példányszám. Az önálló feldolgozást végző könyvtárak száma ezt a számot több mint kétszer is meghaladja. Ha leszámítjuk a saját „rendszerrel” dolgozó vagy a szükségletnek megfelelően a részletesebb, a teljes kiadást használó könyvtárakat, s nem feleljük el, hogy sok könyvtárban egynél több példány is kellett, megállapíthatjuk, hogy a kiadás hamar elfogy majd.

A kötet ára viszont elég magas. A példányszám és az ár összefüggését aligha kell magyarázni, de fel lehetne vetni a kérdést, hogy a jelen esetben helyes kiadáspolitikai elvek érvényesültek-e?

WEGER IMRE

A Magyar Tanácsköztársaság kiadványai és az első kommunista kiadványok. Az Országgyűlési Könyvtár Magyar Tanácsköztársaság különgyűjtemény. Bp. 1958, Országgyűlési Könyvtár, 496 l.

A Tanácsköztársaság idején lezajlott, a korabeli viszonyokhoz mérten magas színvonalú elméleti tevékenység egyik fokmérője a dicsőséges 133 nap alatt megjelent és széles körben terjesztett kiadványok mennyisége és minősége. Az Országgyűlési Könyvtár munkaközössége VÉRTES György vezetésével hasznos és értékes munkát végzett akkor, amikor ízlésesen megtervezett kiállítás formájában a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tette tanácsköztársasági különgyűjteményét. A „*Magyar Tanácsköztársaság Különgyűjtemény*” magában foglalja mindazoknak a kiadványoknak a zömét, amelyek az első Magyar Tanácsköztársaság idején megjelentek. A gyűjtemény magva az

egykori Országgyűlési Múzeum anyaga. Természetes, hogy a két világháború közötti időszakban a gyűjtemény „szigorúan bizalmas” jellegű, a nagyközönség számára hozzáférhetetlen volt. Valóban, a szemléző nem vonhatja ki magát a kiállított dokumentumok forradalmasító hatása alól. A gyűjtemény hasznosságát fokozza, tudományos használhatóságát nagy mérvben megkönnyíti az a tény, hogy VÉRTES György és munkatársai, testes (500 lap terjedelmű) kötetben a gyűjtemény leírását közrebocsátották. A kötet külön fejezetben foglalkozik az első kommunista kiadványok (1918 november — 1919 március) leírásával. Az összeállítás visszatükrözi azt a — lehetőségekhez mérten hatalmas — propaganda és agitációs munkát, amelyet a Kommunisták Magyarországi Pártja szinte megalakulásának percétől kezdve kifejtett.

A szerkesztők először a periodikák jegyzékét közlik. 385 periodikát sorolnak fel. A Magyar Munkásmozgalmi Intézet 1951-ben megjelent sajtójegyzékében 380 periodika szerepel, és jelenleg nem kevesebb mint 530 periodikát ismerünk. A kötet bemutatja a kommunisták, illetőleg a Magyar Tanácsköztársaság sajtójának valóban impozáns terjedelmét, számos területet nem érint megfelelő mértékben. Szóvá kell tennünk olyan nagyjelentőségű orgánumok hiányát, mint a parasztság nagy tömegéhez szóló *Szegény Ember* és egyes — nem is a leglényegtelenebb, — helyi lapok hiányát (pl. *Nagydrádi Vörös Újság*, *Vásárhelyi Munkás Újság*). Nem találjuk a gyűjteményben a Kassán megjelent *Košické Červene Noviny* címét sem. Egyes fontos szaklapok feltüntetése is hiányzik (pl. *Orvosi Hetilap*, *Molnárok lapja*).

A tudományos és műszaki folyóiratok felsorolása is hiányos. (Hiányzik pl. a *Gyógyászat*, az *Aviatika* című szaklap.) Általában nem ismeretes, hogy a Tanácsköztársaság idején egyházi lapok is megjelentek és ezekről az ismertetett gyűjtemény sem vesz tudomást. Utalhatnánk még egyes ifjúmunkás, népszerű tudományos és hétfői lapok hiányára, mindezeknél azonban szembetűnőbb hiányosságnak tartjuk, hogy a gyűjteményből egyes Budapesten megjelent napilapok is hiányoznak (pl. *A Nap*, *Neues Budapestter Abendblatt*, *Neues Politisches Volksblatt*).

A hiányok mellett nyomtatékosan hangsúlyoznunk kell a gyűjtemény érdemeit. Nagyon hasznosnak tartjuk, hogy a szerkesztők a brosúrák és röpiratok mellett a Tanácsköztársaság plakátjainak jegyzékét is gyűjteményünkbe ik-

tatták, ugyanez vonatkozik a Magyar Tanácsköztársaság kiadványaihoz készült függelékek felsorolására is. A gyűjtemény használhatóságát névmutató is elősegíti. Hasznosnak tartjuk a különgyűjteményhez készült szakmutató közlését is. A szakmutató tematikus felépítése révén az anyagban való tájékozódást nagymértékben megkönnyíti.

Meg kell jegyeznünk, hogy a szerkesztőknek határozottabban állást kellett volna foglalni abban a kérdésben, hogy mi tekinthető kommunista kiadványnak (Az 1919. márc. 21. előtt megjelentekről van szó.) és mi nem. Vitatható, hogy a *Spartacus* c. lapnak a kommunista kiadványok között van-e a helye, de ha igen, akkor a *Vörös Lobogó* miért hiányzik?

A könyv megjelenése felhívja a figyelmünket az évfordulóval kapcsolatban előttünk álló feladatokra. Szükséges lenne, hogy a nem is nagyon távoli jövőben napvilágot lásson a Magyar Tanácsköztársaság lehetőleg teljes bibliográfiája. Távlabbi, de okvetlenül elvégzendő feladat lenne a tanácsköztársasági repertorium elkészítése. Az ismertetett kötet példája azt mutatja, hogy e feladatok megvalósítása az illetékes intézmények együttműködése, országos jellegű kutatómunka során valósítható meg.

Az Országgyűlési Könyvtár munkatársai a kiállítás megrendezésével és a bibliográfia közrebecsátásával — a hiányszakok ellenére — hasznos munkát végeztek a történettudomány szempontjából is. A kötet fényt vet a fiatal KMP ideológiai munkásságára, arra a törekvésére, hogy MARX és LENIN tanításait magyarországi viszonyok között alkalmazza. A Tanácsköztársaság időszakáról szóló fejezetek áttekintése révén kibontakozik az olvasó előtt a szocialista társadalmi rend magyarországi felépítésének nagy kísérlete. Mindezek mellett igazán van VÉRTES György elvtársnak, amikor bevezetője végén azt írja, hogy „a történelmivé vált ereklyék hozzájárulhatnak a Magyar Tanácsköztársaság emlékének méltó megünnepléséhez, elősegíthetik forradalmi hagyományaink ébrentartását.”

ERÉNYI TIBOR

Gáspár Margit: A magyar kémiai irodalom bibliográfiája 1946—1955 Bp. 1958, Akadémiai Kiadó.

GÁSPÁR Margit művével a magyar szakirodalom kutatói s a magyar tudománytörténet művelői igen jelentős forrásgyűjteményt nyertek. Nemzeti szakbibliográfiák készítése hazánkban számos és

igen jelentős előzményre tekinthet vissza: így az e bibliográfia anyagát megelőző idők magyar kémiai irodalma forrásait is feltárták már az OKBK által elindított tudományos bibliográfiai sorozat kiadványai, ugyancsak a szerző összeállításában. A jelen mű — a Magyar Tudományos Akadémia által 1954-ben kis példányszámban sokszorosított, s GÁSPÁR Margit által készített bibliográfia anyagát magába olvasztva — napjainkig egészíti ki a huszadik század magyar kémiai irodalmának feltárását.

GÁSPÁR Margit műve rendkívül gondos, mintaserűen elkészített bibliográfia. Névmutatóval s a folyóiratok és gyűjteményes munkák rövidítési jegyzékével rendelkezik, tételei számozottak. Anyagát a *Chemisches Zentralblatt* által elfogadott, a kémikusok által megszokott jól áttekinthető szakrendszer szerint csoportosítja. Utalásai könnyűvé teszik az igen bő anyaggal rendelkező, teljességre törekvő gyűjtemény kezelését. Szükséges lett volna azonban esetleg — éppen a rendkívül gondosan összegyűjtött és nagy terjedelmű anyag miatt — az alapvetően fontos, nagyobb jelentőségű munkák tipográfiai kiemelése valamilyen módon.

Elvi szempontból a nemzeti szakbibliográfiák értékét némileg csökkenti az, hogy a tudományos kutatók számára elsősorban fontos, munkájukhoz elengedhetetlenül szükséges nemzetközi anyagot nem tartalmaznak. Készítésük tehát mindenképp történeti szempontból hasznos, a tudománytörténettel foglalkozó szakemberek számára egy tudományág magyarországi műveléséről teljes képet adnak, s a gyakorlati munkát is szolgálják az által, hogy a hazai, legkönnyebben hozzáférhető anyagot ölelik fel.

Sz. J.

Allodiatoris Irma: A Kárpát-medence antropológiai bibliográfiája. Bp. 1958, Akadémiai Kiadó. 108 l.

ALLODIATORIS munkája hézagpótló: nem csupán a hazai, hanem a külföldi kutató számára is hozzáférhetővé teszi a tárgyalt anyagot, amennyiben a magyar művek címét zárójelben német fordításban is közli, s kétnyelvű a bevezetés is, amelyben a magyar antropológiai tudomány rövid, de jól áttekinthető történeti fejlődését ismerteti meg az olvasóval.

Az anyag csoportosítása világos: előbb a magyar és külföldi szerzők bibliográfiáit és a tudomány történetére vonatkozó munkáit közli a szerzők nevének betűrendjében, majd a magyar antropológusok életrajzai következnek. A *Kézikönyvek*

fejezet után az általános antropológia, majd a módszertan kérdéseinek bibliográfiája következik. Ezután a *Rendszeres antropológia* c. fejezetben a leíró antropológia és a morfológia kérdései, a biológia és a pszichológia határterületeinek irodalma következik, a *Speciális antropológia* fejezetben pedig a történeti-néprajzi tudományokkal határos antropológiai irodalom felsorolását kapja az olvasó, mindenütt világos, jól áttekinthető tagolásban a kérdéscsoportok szerint. Az *Alkalmazott antropológia* fejezete a népegészségügyi, társadalmi, rendészeti határterülettel érintkező irodalmat ismerteti, majd egy olyan fejezet következik, amely a *Tudományos határterületek* címet viseli: ebbe azoknak a tudományágaknak az irodalma került (paleontológia, földrajz, archeológia, néprajz, népesedéstan), amelyek nem szorosan véve antropológiai tárgykörhöz tartoznak, de amelyekben az antropológiai kérdések is helyet kaptak, s így a tudományágakkal vonatkozásban állanak. Az utolsó fejezet az *Orvosi antropológia* címet viseli: nyilván főként terjedelme miatt választotta el, igen helyesen, a szerző az alkalmazott antropológia irodalmától, ahova lényegében tartozik.

Komoly értéke e bibliográfiának az az alaposság, amellyel a határterületek irodalmába is elhatol, és nem csupán az önállóan megjelent műveket vagy a folyóirat-cikkeket közli de még azokat a könyvismertetéseket is, amelyek alkalmasak arra, hogy az antropológia egy-egy kérdésében tájékozódni kívánó valamely fontosabb munka tudományos visszhangját megismerje. A bevezetésben a szerző maga is utalt arra — ami talán látszólag egyedül kifogásolható a nagy alaposzággal készült bibliográfiában —, hogy ti. a határterületeken a fejezetek határvonalai nem mindig elég élesek, ezért a tartalomjegyzék átnézésékor a felületes szemlélő átfedéseket vél felfedezni. (Pl. a néprajz, az ősembertan két különböző főfejezetbe is belekerült.) Aki azonban a kérdéses irodalmat, magukat a műveket ismeri, tudja, hogy milyen nehéz sokszor ezeknek a pontos beosztása egy-egy megfelelő osztályba, s hogy hasonlóan hangzó címek gyakran milyen különböző tartalmat fednek. Talán csak a *Törvényszéki antropológia* és a *Bűnügyi antropológia* c. alfejezetek kívánkoztak volna egymás mellé.

Mindent egybevetve, a *Kárpát-medence antropológiai bibliográfiája* nagy nyereség az egész magyar tudomány részére, nem csupán az antropológia művelőinek, de az orvosok, biológusok, historikusok és — nem utolsósorban — a könyvtárosok részére is,

akik ebben a nagy fáradtsággal és lelkiismeretességgel készült műben kitűnő tájékozottó segédeszközt nyertek egy olyan tudományágban, amelynek gazdag anyaga eddig csak nehezen volt áttekinthető.

FALLENBÜCHL ZOLTÁN

A Sárospataki Rákóczi Múzeum Füzetei.

Szerk. BALASSA IVÁN és DAMKÓ IMRE.

A sárospataki Rákóczi Múzeum füzetei a helyi részletkutatás kérdéseit dolgozzák fel, történeti, néprajzi és egyéb kulturális szempontból. Nyolcadret alakban 1—11 ívig terjedő, gyakran illusztrált, jegyzetekkel ellátott, tudományos felkészültséggel készült népszerű kiadványok.

Sajó—Hernádmelléki hajdútelepek (DAMKÓ IMRE) és a *Földosztó mozgalom a Bodroghközben 1898-ban* (BALASSA IVÁN) történeti tanulmányok, amelyek a falvak településtörténetét, a lakosság gazdasági és szociális helyzetét világítják meg. A bodroghközi *Láca népmeséiből* (FÖLDY NÉ VIRÁNY JUDIT) c. füzet népmesei közlése, nyelvészeti és mese-típus-fejlődési magyarázatokkal. *Széphalom* (DAMKÓ IMRE) KAZINCZY Ferenc emlékezetének szentel 1 1/2 ív írást és illusztrációt.

Két bibliográfia is jelent meg a sorozatban. *Tokajhegyalja és bortermelése néprajzi, hely-, gazdaság- és művelődéstörténeti irodalma* (BAKOS JÓZSEF) és *A Magyar Comenius (Komenský)-irodalom* (BAKOS JÓZSEF). Az első kitűnő szaktudással sorolja fel források (pl. ANONYMUS) és könyvek e témára vonatkozó részeit és folyóirat-cikkeket a XIX. század elejétől napjainkig. Az esetleges rövid annotációkat zárójelbe helyezi.

A második, gazdagon illusztrált bibliográfia a bevezető sorok német fordítása után, a COMENIUS-ról és műveiről szóló folyóirat-irodalmat közli szerzők szerint, majd tárgyi csoportosításban. Külön mutatja be a magyarországi kiadásokat és műveinek magyar fordításait, a régi kiadványoknál a vonatkozó irodalom feltüntetésével.

A füzetek kiállítása egyenlőtlen. A képanyag gyakran kopott kliséket mutat, nem méltó a tartalom magas színvonalához. Reméljük, hogy ezen segíteni lehet a jövőben, a gazdag és változatos program kivételénél.

S. M.

Újabb hazai könyvtártudományi irodalom

Állami Gorkij Könyvtár. Jegyzék a Gorkij Könyvtár kottáirában található magyar nyelvű kórusanyagáról. [Bp. 1958], Kossuth Kiadó soksz. 9 l.

ALLODIATORIS Irma: *A Kárpát-Medence antropológiai bibliográfiája. — Bibliographie der Anthropologie des Karpatenbeckens.* Bp. 1958, Akad. Kiadó. 108 l.

BALÁZS János: *Sylvester János és kora.* Bp. 1958, Tankönyvkiadó. 473 l. 9 t.

BAKÁCS István: *A Széchenyi család levéltára.* Összeáll. — Bp. 1958, Levéltárak Orsz. Központja. 158 l. (Levéltári leltárak 5.)

[Budapest.] *Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára. Tájékoztató a külföldi közgazdasági irodalomról.* A tanszéki dolgozók számára. 8. (Szerk. Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárának bibliográfiai és tájékoztatói csoportja.) Bp. 1958. 102 l.

DEZSÉRY László: *Olvasni jó.* (Ill. KÜRTHY Sándor.) Bp. 1958, Kossuth Kiadó. 122 l. A Kossuth Kiadó címenlküli ifjúsági sorozatának 4. száma.

Egyetemes tizedes osztályozás. A nemzetközi táblázatok hivatalos magyar kivonata. (Az Országos Osztályozó Bizottság közreműködésével szerk. VEREDY Gyula.) Bp. 1958, Bibliotheca. 504 l. (Az Országos Széchényi Könyvtár kiadványai 40.)

Eseménynapló 1959. évre a kerületi könyvtárosok számára. [Kiad. a] Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár bibliográfiai és az Országos Széchényi Könyvtár módszertani osztálya. [Bp. 1958, Házi soksz.] [2] lev.

[Esztergom. Keresztény Múzeum.] *Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár anyagából rendezett kódex miniatúra-kiállítás katalógusa. — Catalogue de l'exposition des manuscrits a pointures.* (A kiállítást rend. [és a katalógust bev.] MUCSI András.) Esztergom, 1958, Keresztény Múzeum. 68 l.

A falusi könyvtárak könyvvállományának védelme. Útmutató falusi népkönyvtárosoknak. [Kaposvár 1958], Somogy megyei ny. 6 l. (Kaposvári Megyei Könyvtár módszertani füzetei.)

A falusi könyvtárak tanácsai kezelésbe adása. 1—2. rész. (Megyei és járási könyvtárak teendői.) [Kiad. az] Országos Széchényi Könyvtár módszertani osztály. Bp. 1958, Házi soksz. 2 db. (Módszertani útmutató 23—24.)

FEKETE Sándor: *Petőfi [Sándor], a segédszerkesztő.* A költő ismeretlen írásaiival. [Kiad. a] Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézete. Bp. 1958, Akad. Kiadó. 97 l. (Irodalomtörténeti füzetek 20.)

[Gyulafehérvár. Batthyány Könyvtár.] *Catalogus concinnus librorum manuscriptorum Bibliothecae Batthyanyanae.* Exaratus per Robertus SZENTIVÁNYI. (Ed. Bibliotheca Universitatis Szegediensis et.

Unio Univ. ad Investigandas Veterem Litteraturam Hungaricam.) Ed. 4. retractata, adaucta. Szeged, 1958. 366 l. 3 t.

HELTAI Nándor: *A nyomtatott betű útja Kecskeméten.* 1. r. Nyomdák — könyvtárak. Kecskemét, 1958, Bács-Kiskun m. ny. 64 l. 1 t. (Kiskunság kiskönyvtára 4.)

Könyv- és könyvtártörténet. 1. [Írta] MEZEY László. [Kiad. az] Eötvös Loránd Tudományegyetem. Utánnny. Bp. 1958. 45 l.

A könyvtárak feladatai az 1958-as választások előtt. [Kiad. az] Országos Széchényi Könyvtár Módszertani osztálya. Bp. 1958, [Házi soksz.] 12, 5 l. (Módszertani útmutató 25.)

Külföldi tanulmányutak 1957. (Szerk. GERŐ Gyula.) Sajtó alá rend. az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani osztálya. Bp. 1958, Orsz. Könyvtárügyi Tanács. 99 l. (Könyvtárosok tapasztalatcseréje 1.)

Magyar Hírlapok és Folyóiratok Jegyzéke. Index Periodicorum Hungaricorum. 1958. A Magyar Nemzeti Bibliográfia melléklete. Közreadja az Országos Széchényi Könyvtár. Bp. [1958], Bibliotheca. 35 l.

A magyar irodalomtudományi és szépirodalmi művek raktári szakcsoportszámának, illetve szakjelzetének átdolgozása. [Kiad. az] Országos Széchényi Könyvtár Módszertani osztály. Bp. 1958, Házi soksz. 6 l. (Módszertani útmutató 26.)

Magyar Népköltársági Országos Szabvány. Időszaki kiadványok (hírlapok, folyóiratok stb.) jegyzékeinek, illetve bibliográfiájának szabályai. Bp. 1957, Magyar Szabványügyi Hivatal. 10 l.

MOLNÁR Zoltán: *Magyar sportkönyv és folyóiratközlemény bibliográfiája. 1945—1954.* 1. köt. [Bp. 1958], Testnevelési Tudományos Tanács. 123 l.

Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ. Az O[rszágos] M[ezőgazdasági] K[önyvtár] főlépéldányainak jegyzéke. Bp. 1958. 229 l.

Országos Műszaki Könyvtár. A 75 éves —. 1883—1958. Bp. 1958, Orsz. Műszaki Könyvtár. 16 l.

Az Országos Műszaki Könyvtár jubileumi évkönyve. 1883—1958. (Az anyag[ot] szerkesztőbizottság közreműködésével összeáll. JÁNSZKY Lajos.) Bp. 1958. 274 l.

PATAKY Ernő: *A mezőgazdasági dokumentáció elméleti kérdései.* (Függelékben néhány ország mezőgazdasági dokumentációjának, valamint az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ munkájának az ismertetése.) [Bp.] 1958, Házi soksz. 77 l. (Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ Közleményei 1.)

2

[Pécs.] *Egyetemi Könyvtár. A Pécsi — és könyvtári hálózatának 1958. évre megrendelt folyóiratai.* (Összeáll. Ruzsás Lajosné.) Pécs, 1958, Házi soksz. 35 l.

SZABÓ Ervin *Válogatott írásai.* Bp. 1958, Kossuth Kiadó. 508 l. 5 t.

Szöveggyűjtemény Nagy magyar írók harca az elveszett alkotmányért. Összeáll. a Megyei Könyvtár Munkaközössége. [Kiad. a] Bács-Kiskunmegyei Tanács Katona József Könyvtára. Kecskemét, [1958, Házi soksz.] 23 l.

Statisztikai Évkönyv. 1958. [Kiad. a] Központi Statisztikai Hivatal. Bp. 1958. IX, 287 l.

Tanácsadó a falusi könyvtárak mezőgazdasági szakkönyvtáráinak összeállítására. [Kiad. az] Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ. [Bp. 1958]. 34 l.

(VÉCSEY Jenő): *A zeneművek könyvtári címleírása.* (Szerk. —. Sajtó alá rend. az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztálya.) Bp. 1958, Felsőokt. Jegyzetell. soksz. 48 l. (Az Országos Könyvtárügyi Tanács kiadványai 7.)

WENDL Aladár: *A százéves Magyarhoni Földtani Társulat Története.* Bp. 1958, Tankönyvkiadó. 276 l. 4 t. ([Budapest.] Műszaki Egyetem Központi Könyvtára. Budapesti — Műszaki tudománytörténeti kiadványok 10.)

WINDISCH Éva, V.: *Közlöny (1848—1849).* A forradalom és szabadságharc hivatalos lapjának története. Bp. 1958, Akad. Kiadó. 92 l. (Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sor. 8.)

Összeállította: H. Izsó LIVIA

TARTALOM

<i>Köhalmi Béla</i> : A három nagy könyvtár a Tanácsköztársaság idején — Die drei grossen Bibliotheken Ungarns während der Räterediktatur 1919	149
<i>Nyilas Mária</i> : A budapesti nyomdászknnyvtár — Die Budapester Buchdruckerbibliothek	163
<i>Kiss Jenő</i> : Az agrárszocialista olvasóköriök történetéből (1867—1914) — Facts about the history of the agrarian socialist reading circles (1867—1914)...	180

KISEBB KÖZLEMÉNYEK

<i>Mátrai László</i> : Likai Sealich Pál Raymundus Lullus-plágiumáról (RMK III. 464) 194	194
<i>Mátrai László</i> : Jeszenszky János Savonarola-kiadásáról (RMK III. 883).....	196
<i>Csapodi Csaba</i> : A bártfai kalendárium egy ismeretlen kiadása.....	196
<i>Kosjár Márton</i> : A Zrínyiász ismeretlen „folytatása”.....	199
<i>Somkuti Gabriella</i> : Giambattista Bodoni levele Teleki Sámuelhez.....	200
<i>Milhoffer Alajos</i> : Egy Ludas Matyi-kiadás első ismert példánya	202
<i>Tiszay Andor</i> : A Magyar Tanácsköztársaság plakátművészete	203
<i>Rudas Klára</i> : A Magyar Tanácsköztársaság humoros sajtójáról.....	208
<i>Szabó György</i> : Adalékok a Tanácsköztársaság könyvpropagandájához	213
<i>Péter László</i> : Móra Ferenc ajánló könyvjegyzéke a szegedi ifjúmunkásoknak....	215

FIGYELŐ

<i>Tökés László</i> : A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Mikrokönyvtára 217	217
<i>Papp István</i> : Játékfilmek katalogizálása.....	222
<i>Szentmihályi János</i> : Néhány szó az Orvostudományi Dokumentációs Központ kiadványairól	228
<i>Dezsényi Béla</i> : A nemzeti sajtóbibliográfiák ügye és a szlovák nemzeti sajtóbibliográfia	230
<i>Hadamovsky, Franz</i> : Az osztrák Nemzeti Könyvtár Kainz-emlékkiállítására.....	232
<i>V. Windisch Éva</i> : A Prágai Összallami Levéltári Kiállítás.....	233
Hírek: Magyar Tanácsköztársaság Különgyűjtemény az Országgyűlési Könyvtárban (<i>P. Lakatos Éva</i>) — Az Országos Műszaki Könyvtár jubileuma (<i>Fodor Zoltán</i>) — Megnyílt az Országos Pedagógiai Könyvtár (—r) — Szovjet könyvtárosdelegáció látogatása (<i>Weger Imre</i>) — Dr. Horst Kunze látogatása Budapesten (<i>Gombocz István</i>) — Lengyel bibliográfiai tervek (<i>G. I.</i>) — Arab Kéziratok Intézete (<i>G. I.</i>) — Új egyezmények a nemzetközi kiadványcsere szabályozására (<i>G. I.</i>) — A szovjet UNESCO Bizottság könyvtári munkája (<i>G. I.</i>) — Néhány részlet az UNESCO könyvtári terveiből (<i>G. I.</i>) — Bolgár tudományos dokumentációs központ (<i>G. I.</i>) — Lengyel mikrofilmszolgálat (<i>G. I.</i>) — Nemzetközi katalogizálási szabályok kidolgozásáról (<i>G. I.</i>) — Folyóírat szemle (<i>Vízkelety András</i>).....	235

SZEMLE

Curt Fleischhack—Ernst Rückert—Günther Reichardt: Grundriss der Bibliographie (Ism. <i>Köhalmi Béla</i>).....	242
E. C. Pirani: Manuele del bibliotecario (Ism. <i>Hernády Ferenc</i>).....	243
Friedrich Adolf Ebert: Die Bildung des Bibliothekars (Ism. <i>Scheiber Mária</i>)....	243
Jean Bleton: Local et mobilier des bibliothèques publiques (Ism. <i>Dezsényi Béla</i>)	244
Hanns W. Eppelsheimer: Bibliographie der deutschen Literaturwissenschaft, I. (Ism. <i>Vízkelety András</i>)	245
Internationale Kinderbuch Ausstellung 1956/57. (Ism. <i>Rácz Aranka</i>).....	245
Ja. Sz. Roginszkij: Ruszszkaja profszozjuznaja periodiceszskaja peccat' (Ism. <i>F. Wendelin Lídia</i>)	246
Ukazatel' szokrascennüh i polnüh nazvanij naucsnoj i tehniczeszskoj literaturü (Ism. <i>Dezsényi Béla</i>)	247
Dragutin Kniewald: Joannes Conversini de Ravenna dubrovački notar 1384—1387. (Ism. <i>Csapodi Csaba</i>).....	248
Egyetemes Tizedes Osztályozás (Ism. <i>Weger Imre</i>)	249
A Magyar Tanácsköztársaság kiadványai és az első kommunista kiadványok. (Ism. <i>Erényi Tibor</i>)	252
Gáspár Margit: A magyar kémiai irodalom bibliográfiája 1946—1954. (Ism. <i>Szentmihályi János</i>)	253
Allodiatoris Irma: A Kárpát-medence antropológiai bibliográfiája. (Ism. <i>Fallenbüchl Zoltán</i>)	253
A Sárospataki Rákóczi Múzeum Füzetei. (Ism. s. m.).....	254
Újabb hazai könyvtártudományi irodalom (Összeállította <i>H. Izsó Lívia</i>)	254

Ára : 20,— Ft
Előfizetés egy évre 60,— Ft

TABLES DES MATIÈRES

<i>B. Köhalmi</i> : Les trois grandes bibliothèques de Hongrie à l'époque de la République Hongroise des Conseils en 1919 (Avec résumé en allemand).....	149
<i>M. Nyilas</i> : Histoire de la bibliothèque du syndicat des ouvriers typographes de Budapest (Avec résumé en allemand).....	163
<i>J. Kiss</i> : Les sociétés de lecture du mouvement socialiste des paysans en Hongrie (1867—1914) (Avec résumé en anglais).....	180

CONTRIBUTIONS HISTORIQUES

<i>L. Mátrai</i> : Pál Likai Scalich, plagiaire de Lullus Raymundus.....	194
<i>L. Mátrai</i> : Une édition de Savonarola par János Jeszenszky.....	196
<i>Cs. Csapodi</i> : Une édition inconnue du Calendrier de Bártfa.....	196
<i>M. Kosjár</i> : Une „suite” inconnue de l'épopée de Miklós Zrinyi.....	199
<i>G. Somkuti</i> : Lettre de Giambattista Bodoni à Samuel Teleki.....	200
<i>A. Milhofer</i> : Edition rarissime de Ludas Matyi (poème hongrois du 18 ^e siècle).....	202
<i>A. Tiszay</i> : L'art de l'affiche sous la République Hongroise des Conseils en 1919.....	203
<i>K. Rudas</i> : La presse humoristique de la République Hongroise des Conseils en 1919.....	208
<i>Gy. Szabó</i> : La propagande des livres au temps de la République Hongroise des Conseils en 1919.....	213
<i>L. Péter</i> : Une bibliographie des ouvrages recommandés aux jeunes travailleurs de Szeged rédigée par Ferenc Móra.....	215

CHRONIQUE BIBLIOTHÉCONOMIQUE

<i>L. Tótkés</i> : La Microfilmthèque de l'Académie Hongroise des Sciences.....	217
<i>I. Papp</i> : Cataloguement des films d'action.....	222
<i>J. Szentmihályi</i> : Les publications du Centre de Documentation Médicale.....	228
<i>B. Dezsényi</i> : Les bibliographies nationales de la presse et la bibliographie nationale de la presse slovaque.....	230
<i>F. Hadamowsky</i> : L'exposition commémorative Kainz de la Bibliothèque Nationale d'Autriche.....	232
<i>Ě. V. Windisch</i> : L'exposition des archives d'État tchécoslovaques.....	233
<i>Nouvelles</i> : Collection spéciale des imprimés de la République Hongroise des Conseils (1919) à la Bibliothèque de l'Assemblée Nationale (<i>Ě. P. Lakatos</i>) — Le 75 ^e anniversaire de la fondation de la Bibliothèque Centrale Technique de Hongrie (<i>Z. Fodor</i>) — La Bibliothèque Centrale Pédagogique a ouvert ses portes (— <i>r</i>) — Une visite des délégués des bibliothèques soviétiques en Hongrie (<i>I. Weger</i>) — La visite de M. Horst Kunze à Budapest (<i>I. Gombocz</i>) — Projets bibliographiques polonais (<i>I. G.</i>) — L'Institut des manuscrits arabes au Caire (<i>I. G.</i>) Conventions nouvelles sur les échanges internationaux de publications (<i>I. G.</i>) — L'activité de la Commission Soviétique de l'UNESCO (<i>I. G.</i>) — Quelques détails du programme de l'UNESCO relatifs aux bibliothèques (<i>I. G.</i>) — Le Centre scientifique bulgare de documentation (<i>I. G.</i>) — Le service de microfilm en Pologne (<i>I. G.</i>) — L'élaboration des normes internationaux de catalogage (<i>I. G.</i>) — Revue des revues (<i>A. Vizkelety</i>).....	235

COMPTE-RENDUS CRITIQUES

Fleischhack—Rückert—Reichart : Grundriss der Bibliographie (<i>B. Köhalmi</i>)....	242
A. C. Pirani : Manuale del bibliotecario (<i>F. Hernády</i>).....	243
Friedrich Adolf Ebert : Die Bildung des Bibliothekars (<i>M. Scheiber</i>).....	243
Jean Bleton : Local et mobilier des bibliothèques publiques (<i>B. Dezsényi</i>).....	244
Hanns Eppelsheimer : Bibliographie der deutschen Literaturwissenschaft (<i>A. Vizkelety</i>).....	245
Internationale Kinderbuch Ausstellung 1956/57 (<i>A. Rácz</i>).....	245
Ja. Sz. Roginszkij : Ruszszkaja profszozjuznaja periodiceszskaja pecsat (<i>L. F. Wendelin</i>).....	246
Ukazatel' szokrascennüh i polnüh nazvanij nacsnoj i tehncseszskoj literaturü (<i>B. Dezsényi</i>).....	247
Dragutin Kniewald : Joannes Conversini de Ravenna dubrovački notar 1384—1387 (<i>Cs. Csapodi</i>).....	248
Egyetemes Tizedes Osztályozás (<i>I. Weger</i>).....	249
A Magyar Tanácsköztársaság kiadványai és az első kommunista kiadványok (<i>T. Erényi</i>).....	252
Gáspár Margit : A magyar kémiai irodalom bibliográfiája 1945—1954. (<i>J. Szentmihályi</i>).....	253
Allodiatoris Irma : A Kárpát-medence antropológiai irodalma (<i>Z. Fallenbüchl</i>).....	253
A Sárospataki Rákóczi Múzeum Füzetei (<i>s. m.</i>).....	254
Vient de paraître (<i>L. H. Izsó</i>).....	254